

NOI DATE C₁₄ DIN NIVELURILE APARTINÂND CULTURII PRE-CUCUTENI DIN STAȚIUNEA DE LA PODURI-"DEALUL GHINDARU", JUD. BACĂU*

de DAN MONAH, ȘTEFAN CUCOȘ,
DRAGOMIR POPOVICI, GHEORGHE DUMITROAIA

În comunicarea sa, susținută la Congresul de arheologie preistorică de la Oslo, regretatul profesor Radu Vulpe prezenta primele date despre cultura Precucuteni¹.

În perioada următoare, arheologii români au precizat - în special pe baza săpăturilor de la Traian-"Dealul Fîntînii" ², Traian-"Dealul Viei" ³, Larga Ilija ⁴, Izvoare ⁵ și Tîrpești ⁶ - periodizarea internă a culturii Precucuteni și au stabilit unele sincronisme cu civilizațiile vecine ⁷.

Contribuții mai importante la cunoașterea noii culturi au avut R. Vulpe, H. Dumitrescu, VI. Dumitrescu, A. Alexandrescu, S. Marinescu-Bîlcu, A. Nițu ⁸.

De asemenea, rezultate notabile au fost obținute de arheologii sovietici: T.S. Passek, S.N. Bibikov, N.M. Makarevici, V. N. Danilenko, V.I. Marchevici, I.K. Sveșnicov ⁹.

În linii mari, originea și evoluția sa, ca și contribuția ei la apariția culturii Cucuteni sînt elucidate ¹⁰. Același lucru se poate spune și despre periodizarea internă a culturii Precucuteni, divizată de către arheologii români în trei faze: Precucuteni I, II și III ¹¹.

Așezările aparținînd acestei culturi, aflate la est de Prut, au fost inițial încadrate de T.S. Passek ¹² într-o singură fază, numită Tripolie A, care a fost mult timp considerată ca fiind corespunzătoare fazei Precucuteni III.

În lucrările recente ale arheologilor sovietici s-a procedat la o divizare a acestei faze: Tripolie A₁ corespunzînd fazei Precucuteni II și Tripolie A₂ corespunzînd fazei Precucuteni III. Recent, E.K. Cernîș a propus o nouă împărțire a fazei Tripolie A în trei etape A₁, A₂₋₃, ultimile două fiind paralelizate cu faza Precucuteni III ¹³.

În monografia consacrată culturii Precucuteni, S. Marinescu-Bîlcu a remarcat posibilitatea stabilirii unei subîmpărțiri a fazelor deja precizate ¹⁴.

În general, poziția stratigrafică, răspîndirea și periodizarea culturii, ca și alte aspecte ale vieții triburilor precucuteniene din spațiul dintre Carpați și Nistru sînt în bună măsură definite.

În ceea ce privește datarea absolută, pînă în prezent se cunoșteau numai două date C₁₄: prima, obținută din nivelul Precucuteni III din așezarea de la Tîrpești, iar a doua, din așezarea Tripolie A₂ (=Precucuteni III) de la Novîi Rusești I. Eșantionul de cărbune de lemn de la Tîrpești este datat de laboratorul de la Gröningen (Grn - 4424) la 3580±85

B.C.¹⁵, iar proba de la Novii Rusești I (Bin. -590) la 5570⁺100 B.P. (adică 3615⁺100 B.C.)¹⁶.

Pe baza acestor date și a celorlalte obținute în nivelul aparținând culturii ceramicii liniare de la Tîrpești (Bin. -801 = 4295⁺100 B.C. și Bln. -800 = 4220⁺100 B.C.), VI. Dumitrescu a propus inițial încadrarea culturii Precucuteni între anii 4200-3600¹⁷.

Avîndu-se în vedere datele C₁₄ din nivelul Cucuteni A₂ din așezarea de la Mărgineni-Bacău a fost avansată ipoteza datării sfîrșitului culturii Precucuteni și implicit a începutului culturii Cucuteni spre 3700-3650 f.e.n.¹⁸. Această ipoteză pare a fi fost acceptată și de VI. Dumitrescu, care este de acord cu datarea sfîrșitului culturii Precucuteni la 3700 f.e.n.¹⁹.

În anul 1979 a fost descoperită o stațiune arheologică deosebită pe "Dealul Ghindaru" de pe teritoriul satului Poduri, în apropierea orașului Moinești, jud. Bacău. Pe botul acestui deal, desprins din terasa de 32 m a rîului Tazlăul Sărat, se află un tell cu o suprafață de 12.000 m² și o depunere arheologică cu o grosime de aproximativ 4,5 m²⁰.

Săpăturile arheologice începute din acest an (1979) au precizat existența unei succesiuni stratigrafice impresionante: Precucuteni II - tîrziu, Precucuteni III - clasic, Precucuteni III - tîrziu, un strat intermediar cu trei niveluri de locuințe suprapuse, care însă nu a dat suficient material ceramic pentru a defini încadrarea lor. Ceramica din acest strat are o serie de caracteristici care, după părerea noastră, nu sînt încă cucuteniene, dar nici nu pot fi încadrate în ultima fază a culturii Precucuteni. Acest strat a fost denumit, deocamdată, "intermediar", rămînd ca cercetările viitoare să precizeze încadrarea lui exactă. În stadiul actual al cercetărilor credem că este posibil ca unul dintre nivelurile încadrate în stratul intermediar să marcheze începutul culturii Cucuteni. Depunerea arheologică de pe "Dealul Ghindaru" continuă apoi cu un nivel Cucuteni A₂, cu mai multe faze de refacere a locuințelor, suprapus apoi de un nivel mai puțin clar, încadrat provizoriu în faza Cucuteni A₃. Schița stratigrafică a tell-ului din acest punct este completată de o depunere din faza Cucuteni A-B și de vestigii datate în fazele Cucuteni B₁ și B₂²¹.

Succesiunea stratigrafică de aici permite urmărirea, aproape fără întrerupere, a întregii evoluții a culturilor Precucuteni și Cucuteni, în intervalul cuprins între fazele Precucuteni II și Cucuteni B.

Pe baza analizei materialului ceramic, primul nivel de locuire de la Poduri a fost datat spre sfîrșitul fazei Precucuteni II. În acest nivel au fost cercetate mai multe locuințe și un interesant sanctuar cu două vetre. În sanctuarul acesta, cercetat în întregime, au fost descoperite două grupe de statuete.

Primul grup - format din șapte statuete feminine, un vas-miniatură și un tron de lut -, a fost descoperit în apropierea primei vetre. Al doilea grup era format din 21 de statuete feminine, 13 tronuri de lut ars și alte două obiecte, fiind descoperit într-un vas mare, aflat în apropiere de vatra numărul doi²².

A fost recoltată o cantitate de cărbune de lemn dintr-una dintre

bărnele folosită la construirea sanctuarului, aflată la adâncimea de 3,95 m. Pentru acest eșantion analizat de laboratorul Institutului central de istorie veche și arheologie al Academiei R.D.G., profesorul H. Quitta ne comunică prin buletinul Bin.-2804 data de 5820 ± 50 B.P., respectiv 3870 B.C.

Aceasta este prima dată C_{14} obținută până în prezent pentru faza Precucuteni II. Ținând seama de jocul \pm , nivelul Precucuteni II-târziu de la Poduri poate fi datat în intervalul 3920-3820 B.C.

Comparând data de 3870 ± 50 B.C., obținută în locuința nr.36, cu cea de 3930 ± 150 B.C., indicată pentru locuința nr.31, datată în faza Precucuteni III-clasic și care suprapune sanctuarul mai sus-amintit (din faza Precucuteni II), apare o oarecare inadvertență. Dar trebuie să avem în vedere intervalul \pm al fiecărei date și în această situație inadvertența dispăre.

Totuși, această primă dată C_{14} obținută pentru faza Precucuteni II nu poate fi considerată decât ca o dată-indicație și ne obligă la o atitudine prudentă. Este posibil ca sfârșitul fazei Precucuteni II să se plaseze către 3900 B.C. în ani radiocarbon.

Amintim că pe baza datelor C_{14} din așezarea cu ceramică liniară de la Tîrpești, profesorul VI.Dumitreșcu a plasat începutul culturii Precucuteni în jurul datei de 4200 B.C.²³

Lipsa datelor C_{14} din așezările Vinča B și C din România nu ne permite o analiză mai strânsă asupra sincronismelor deja afirmate²⁴: începutul fazei Precucuteni I = Vinča B₁-B₂ (= Vinča-Turdaș I-II), iar începutul fazei Precucuteni II = sfârșitul fazei Vinča B₂, eventual începutul fazei Vinča C (= Vinča-Pločnik i)²⁵. De altfel, datele C_{14} din așezările Vinča din Iugoslavia nu contrazic acest sincronism.

Următorul nivel de la Poduri este încadrat în faza Precucuteni III-clasic²⁶. Eșantionul de grâu carbonizat recoltat la adâncimea de 3,35 m în locuința nr.31 este datat prin buletinul Bin - 2803 la 5880 ± 150 B.C., respectiv 3930 ± 150 B.C.

Un alt eșantion, de data aceasta cărbune de lemn, a fost recoltat la adâncimea de 3,20 m din locuința nr.8. Pentru această probă data indicată de buletinul de analiză Bin - 2782 este de 5780 ± 50 B.P., respectiv 3830 ± 50 B.C.

Ambele date obținute pentru nivelul Precucuteni III-clasic de la Poduri-"Dealul Ghindaru" sînt maialte decât datele de la Tîrpești (3590 ± 85 B.C.) și Novfi Rusești I (3615 ± 100 B.C.). Este adevărat că, pe baza materialului ceramic de la Poduri, noi considerăm acest nivel ca datîndu-se înaintea așezării de la Tîrpești și probabil înainte de nivelul de la Novfi Rusești I. Dar și în acest caz diferențele rămîndestul de mari.

Fînd în considerare și datele pentru locuințele nr.6 și 7 din stratul intermediar, care indică 3740 ± 50 și respectiv 3730 ± 60 B.C., credem că datarea cu ajutorul datelor C_{14} a fazei Precucuteni III trebuie plasată între 3900-3700 B.C.

Deja datele C_{14} pentru nivelul Cucuteni A₂ de la Mărgineni, jud.

Bacău, indicau sfârșitul fazei Precucuteni III spre 3700 B.C.²⁷, ipoteză acceptată și de profesorul Vi.Dumitrescu²⁸.

Datele C14 pe care le avem în prezent la dispoziție pentru cultura Precucuteni sînt încă puține și nu total concordante. De aceea socotim că nu se poate încă alcătui o scîiță cronologică suficient fundamentată. Deocamdată credem că se poate afirma cu mai multă certitudine că sfârșitul fazei Precucuteni III poate fi plasat către 3700 B.C.

NOTE

- * Mulțumim călduros și pe această cale dr.H.Quitta de la laboratorul Institutului central de istorie veche și arheologie al Academiei R.D.G. pentru efectuarea analizelor de la Poduri-"Dealul Ghindaru".
- 1 R.Vulpe, Civilisation précucutenienne récemment découverte à Izvoare, on Moldavia, în ESA, 11, Helsinki, 1937.
 - 2 Vi.Dumitrescu, La station préhistorique de Trulan (fouilles un 1936, 1938 et 1940), în "Dacia", 9-10, 1941-1944.
 - 3 H.Dumitrescu, Șantierul arheologic Traian, în SCIV, 5, 1954, 1-2; idem, în SCIV, 6, 1955, 3-4.
 - 4 A.Alexandrescu, O vtoroi faze Docucutenakol culturī, în "Dacia", N.S., 5, 1961.
 - 5 R.Vulpe, Izvoare. Săpăturile din 1936-1948, București, 1957.
 - 6 S.Marinescu-Bîlcu, Sondașul de la Tîrpești, în MCA, VIII, 1962; idem, Tîrpești, în BAR, 1982, p.139.
 - 7 Vi.Dumitrescu, op.cit., în "Dacia", 9-10, 1941-1944, p.26; idem, La civilisation de Cucuteni, în Bericht van de rijkadlenst voor het ondheldkundig bodemonderzoek, Amersfort, 1959; idem, Complexul cultural Cucuteni, în Istoria României, I, București, 1960; idem, Originea și evoluția culturii Cucuteni-Tripolē, în SCIV, 14, 1963, 1, 2; H.Dumitrescu, Contribuții la problema originii culturii Precucuteni, în SCIV, 8, 1957, 1-4; S.Marinescu-Bîlcu, Contributions au problème de la genèse de la culture Précucuteni, în St.Com.Sibiu, 18, 1974.
 - 8 R.Vulpe, op.cit., 1957; H.Dumitrescu, op.cit., 1957; Vi.Dumitrescu, op.cit., 1944; A.Alexandrescu, op.cit., 1961; S. Marinescu-Bîlcu, op.cit., 1974; S.Marinescu-Bîlcu, M.Cîrciumaru, M.Muraru, Contributions to the Ecology of Pre-and Proto-historic Habitations at Tîrpești, în "Dacia", N.S., 25, 1981.
 - 9 T.S.Passek, Periodizatsiia Tripolskikh posolenii, în MIA, 10, 1949; S.N.Bibikov, Rannetripolskoe poselenia Luka Vrublevskaia na Dnestre, în MIA, 38, 1953; N.M.Makarevici, Ob ideologhicesklh predstavleanii u tripolskikh plemen, în Zapiski Odesskogo arheologhiceskogo obsestva, I, 1960; V.N.Danilenko, Neolit Ucraini, Kiev, 1969; V.I.Marchevici, Pamiatniki epoch neolit i eneolita, Kișinev, 1973; I.K.Sveșnikov, Cultura lineino-lentocinnoi keramiki na territorii verhnego podnestrovia i zapadnoi Volni, în SA, XX, 1954.

- 10 VI.Dumitrescu, op.cit., 1963; H.Dumitrescu, op.cit.; 1957; S. Marinescu-Bîlcu, Aspects tardifs de la civilisation à céramique rubanée et sa contribution à la genèse de la civilisation Precucuteni I, în PZ, 46/1, 1971; idem, op.cit., 1974.
- 11 VI.Dumitrescu, op.cit., 1959, p.10-15; idem, op.cit., 1960, p.60; idem, op.cit., 1963, p.53 și urm.; S.Marinescu-Bîlcu, op.cit., 1974, p.15 și urm.
- 12 T.S.Passek, op.cit., 1949.
- 13 E.K.Cernîș, Puti passelenia tripolsko-cucutenskih obșin.v. IV-III tis. do n.e., în Thracia Praehistorica. Supplementum Pulpudeva 3, Sofia, 1982, p.19 și urm.
- 14 S.Marinescu-Bîlcu, op.cit., 1974, p.130 și urm.
- 15 Vladimir Dumitrescu, Considerații cu privire la poziția cronologică a culturii Cucuteni în raport cu culturile vecine, în "Apulum" VII/I, 1968, p.35 și urm.; idem. Betrachtungen zur chronologischen Ansetzung der Cucuteni-Kultur, în "Studijsné Zvesti", 17, 1969, p.87 și urm.
- 16 S.Marinescu-Bîlcu, op.cit., 1974, p.140.
- 17 VI.Dumitrescu, op.cit., 1968, p. 35.
- 18 Dan Monah, Datarea prin C₁₄ a etapei Cucuteni A₂, în SCIVA, p.35 și urm.
- 19 VI.Dumitrescu, Al.Bolomey, Fl.Mogoșanu, Esquisse d'une préhistoire de la Roumanie, București, 1983, p.111 și urm.
- 20 Dan Monah, Silvia Antonescu, Alexe Bujor, Raport preliminar asupra cercetărilor arheologice din comuna Poduri, jud.Bacău, în MCA, XIV, Tulcea, 1980, p.86 și urm.
- 21 Dan Monah, Ștefan Cucuș, Dragomir Popovici și Silvia Antonescu, Săpăturile arheologice din tell-ul cucutenian "Dealul Ghindaru", com.Poduri, jud.Bacău, în CA, V, București, 1982, p. 9 și urm.; Dan Monah, Ștefan Cucuș, Dragomir Popovici, Silvia Antonescu și Gheorghe Dumitroaia, Cercetările arheologice de la Poduri-Dealul Ghindaru, în CA, VI, București, 1983, p.3 și urm.
- 22 Ibidem. CA, VI, p.4 și urm.
- 23 VI.Dumitrescu, op.cit., 1983, p.111 și urm.
- 24 S.Marinescu-Bîlcu, op.cit., 1974, p.132 și urm.
- 25 Idem, op.cit., 1974, p.141.
- 26 Dan Monah și colab., op.cit., 1982, p.9 și urm.; idem, op.cit., 1983, p.4 și urm.
- 27 Dan Monah, op.cit., 1978, p.39.
- 28 VI.Dumitrescu, Al.Bolomey, Fl.Mogoșanu, op.cit., 1983, p.111.

NEW RADIOCARBON DATA IN THE PRECUCUTENI
LEVELS AT PODURI "DEALUL GHINDARULUI",
BACĂU COUNTY

Abstract

The archaeological research-works which have been performing

since 1979 brought to light an extremely interesting and rich settlement at "Dealul Ghindaru" (Poduri, Bacău county).

It could be established that the earliest moment of this inhabiting begins with Precucuteni culture, phase II, going on with phase III.

In regard to the stratigraphic and typological observations the inhabiting of Precucuteni phase III could be attributed to two different moments called classical Precucuteni III-level and late Precucuteni III-level. There is a kind of "transition" level above this phase to the Cucuteni cultural forms.

The next level is represented by settlement remains of Cucuteni A₂ and A₃ phases. At the same time remains and inhabiting complexes were dug and dating from Cucuteni A-B, B₁ and B₂ phases.

A sanctuary dwelling type of the late Precucuteni level was investigated and a coal sample (Bin-2804) dating from 5820 ± 50 B.P. = 3870 B.C. has already been subjected to analysis. Thus, this sample, the first one from the Precucuteni phase II, allows for this phase be placed between 3920-3820 B.C.

Other two samples from dwelling no. 30 and 31 respectively classical Precucuteni III-that surmounts the sanctuary dwelling-type of late Precucuteni II-were tested, the results being as follows: L₃₆ = 3870 ± 50 B.C. and L₃₁ = 3930 ± 150 B.C. (Bin.2803).

A sample dating from 5780 ± 50 B.P. = 3850 ± 50 B.C. was taken from dwelling no. 8 (at a depth of 3.20 m).

The samples dating from the dwellings no. 6 and 7 (from the "transition" level) dated in 3740 ± 50 B.C. and 3730 ± 60 B.C. respectively mark in fact the possible moment when the Precucuteni inhabiting ended (phase II) towards 3900 B.C., whereas phase III, developed between 3900-3700 B.C. when one can account for the end of this cultural evolution.